

TÁRSASÁG A SZABADSÁGJOGOKÉRT

TASZ

Médiatörvény 1x1

BEVEZETŐ

A Médiatörvény 1x1 a TASZ tematikus füzete a 2011. január 1-jén hatályba lépett médiatörvényről. Az 1x1 füzet célja elsősorban az újságírók tájékoztatása a médiát érintő legfőbb jogi változásokról. Az 1x1 füzetben az általunk legfontosabbnak tartott szabályokat foglaltuk össze közérthető nyelven, több helyen kérdezz-felelek formában. Az 1x1 füzet nem törekszik teljességre az új szabályok bemutatásakor, gyakran az írott sajtóra vonatkozó szabályok ismertetésére szorítkoztunk.

A TASZ ezzel a kiadvánnyal is szeretne hozzájárulni, hogy az újságírók jobban ismerjék jogukat azért, hogy Magyarországon a szólás- és a sajtószabadság a médiatörvény ellenére is érvényesülhessen.

A TASZ folyamatosan is ingyenes jogsegélyszolgálatot tart fenn újságírók részére jogi tanácsadás és jogi képviselő biztositásán keresztül. A médiatörvény alapján indított sajtóigazgatási eljárásokban bátran forduljon a TASZ-hoz.
Megjegyzés: a szabályok a jogszabályok 2011. augusztus 1-jei változatát tükrözik.

0. MIT ÉRTÜNK MÉDIATÖRVÉNYEN?

Az 1x1-ben „médiatörvényként” utalunk két törvényre, amelyek az új médiaszabályozás tartalmát adják, de legtöbbször együtt értelmezhetők.

Az első a törvény készítői által médiaalkotmánynak hívott, a sajtószabadságról és a média-tartalmak alapvető szabályairól szóló 2010. évi CIV. törvény, amire a továbbiakban Smtv.-ként fogunk utalni. A másik a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvény, amire a továbbiakban Mttv.-ként fogunk utalni. A médiatörvény (tehát az Smtv. és az Mttv. együtt) felállít egy központi, közigazgatási médiahatóságot,

a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóságot, amit Hatóságként vagy NMHH-ként fogunk jelölni. E füzetben csak elvéve jelezzük, hogy az NMHH melyik részéről (Hivatal vagy Média-tanács) van szó, a Hatóságot egyként kezeljük.

Kire vonatkoznak a média-törvény sajtószabályai?

A törvény szabályai szerint 2011. július 1-től már nemcsak a tévékre, a rádiókra, hanem a nyomtatott sajtóra, az internetes sajtótermékekre, a lekérhető szolgáltatásokra és a kiegészítő szolgáltatókra is vonatkoznak. Ezért például valamennyi típusú médiaterméket regisztrálni kell.

1. A REGISZTRÁCIÓ SZABÁLYAI Kire vonatkoznak az új média-szabályok?

A törvény a klasszikus elnevezés alapján a tévékre, a rádiókra, az online videótárakra, a webes tévékre, rádiókra, a nyomtatott és az internetes lapokra, valamint az elektronikus programkalauzokra (mint a teletext) vonatkozik. Az új szabályok új fogalmakat vezettek be.

A tévéket és a rádiókat 45 nappal a szolgáltatás megkezdése előtt kell bejelenteni az NMHH-nál (Mttv. 42. §), és a lekérhető szolgáltatásokat is be kell jelenteni (Mttv. 45. §). Ennek elmulasztása akár 1 millió forintos bírság kiszabásával járhat. A lekérhető szolgáltatásokat is az NMHH-nál kell bejelenteni. A Hatóságnak 30 napja van tudomásul venni a bejelentést. Amennyiben az adatokban változás áll be, azt 30 napon belül be kell jelenteni a Hatóságnak.

A sajtóterméket is be kell jelenteni a NMHH-hoz. Ez a kötelezettség a kiadót terheli (Mttv. 46. §). A Hivatal a bejelentéstől számított 15 napon belül veszi nyilvántartásba. Ha az adatokban változás áll be, akkor ezt 15 napon belül be kell jelenteni a NMHH-nál. Ennek elmulasztása ugyancsak 1 millió forintos bírsággal sújtható. A sajtótermék azonban a tevékenységét megkezdheti bejelentés nélkül is, de a bejelentést legkésőbb 60 napon belül meg kell tennie.

Vonatkozik a bejelentési kötelezettség a blogokra is?

Ehhez először azt kell tisztázni, hogy a blog sajtótermékek minősül-e. A médiatörvény szerint minden sajtóterméket kötelező bejelenteni. Az Smtv. szerint sajtótermék a napilap és más időszaki lap egyes számai, valamint az internetes újság vagy hírportál, amelyet gazdasági szolgáltatásként nyújtanak, amelynek tartalmáért valamely természetes vagy jogi személy, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság szerkesztői felelősséget visel, és amelynek elsődleges célja szövegből, illetve képekből álló tartalmaknak a nyilvánossághoz való eljuttatása tájékoztatás, szórakoztatás vagy oktatás céljából, nyomtatott formátumban vagy valamely elektronikus hírközlő hálózaton keresztül.

Ez tehát azt jelenti, hogy azokra a professzionális blogokra vonatkozik a bejelentési kötelezettség, amelyet önállóan, üzletszerűen, rendszeresen, nyereség elérése érdekében, gazdasági kockázatvállalás mellett készítenek, tájékoztatás, szórakoztatás vagy oktatás céljából, valakinek (akár a bloggernek) a

szerkesztésében. Mivel a törvény szövege pontatlan, gyakorlat pedig még nincs, ezért érdemes a Hatóságnál érdeklődni a bejelentés miatt. Ha valaki elmulasztja a bejelentést, ami pedig a Hatóság szerint vonatkozik rá, arra akár 1 millió forintos bírságot is kiszabhatnak.

A szerkesztői felelősség a médiatartalom kiválasztása és összeállításakor megvalósuló tényleges ellenőrzésért való felelősséget jelenti. Tehát a médiatörvény hatálya nem terjed ki a kizárólagosan felhasználók által generált tartalmakra, mint amilyenek egyes videómegosztók vagy közösségi oldalak (pl. a facebook).

Az impresszumkészítés szabályai

A sajtótermék esetében kötelező impresszumot készíteni, ahol fel kell tüntetni többek közt a kiadó nevét, székhelyét és a kiadásért felelős személy nevét. A nyomtatott sajtóra továbbra is vonatkozik a köteles példányra vonatkozó szabályozás. Az internetes sajtótermékeknek nincs szükségük ISSN-

számra, de a bejelentési kötelezettség rájuk is vonatkozik.

Mi az a lineáris szolgáltatás?

A lineáris szolgáltatás (klasszikusan tévé, rádió) a műsor-számok műsorrend alapján történő egyidejű megtekintését, illetve meghallgatását lehetővé tevő médiaszolgáltatás.

Mi az a lekérhető szolgáltatás?

A lekérhető szolgáltatás olyan, mozgóképet vagy hanganyagot tartalmazó médiaszolgáltatás, amelyben a médiaszolgáltató által összeállított műsor kínálat alapján a felhasználó egyéni kérés alapján, az általa kiválasztott időpontban tekintheti, illetve hallgathatja meg a műorszámokat. Ebbe a kategóriába tartozik az online videótár vagy a webes tévé- és rádióarchívum.

Mi minősül sajtóterméknek?

Az Smtv. szerint nemcsak a nyomtatott lapok, hanem az internetes lapok is sajtóterméknek minősülnek (ezek mozgóképet és hanganyagot nem tar-

almazó médiatartalmak). Sajtótermék tehát a nyomtatott napilap és más időszaki lap egyes számai, valamint az internetes újság vagy hírportál. A nyomtatott vagy internetes tartalmat szolgáltató akkor tartozik a törvény hatálya alá, ha a szolgáltatást gazdasági szolgáltatásként nyújtja, ha valaki szerkeszti azt, és elsődleges célja szövegből, illetve képekből álló tartalmaknak a nyilvánossághoz való eljuttatása tájékoztatás, szórakoztatás vagy oktatás céljából, nyomtatott formátumban vagy valamely elektronikus hírközlő hálózaton keresztül. Gazdasági szolgáltatás az önálló, üzletszerűen – rendszeresen, nyereség elérése érdekében, gazdasági kockázatvállalás mellett – végzett szolgáltatás (Smtv. 1. § 6. pont). Ezért nem minősül sajtóterméknek a családi online fényképalbum, feltéve, hogy nem árulják a képeket, hiszen nincs gazdasági cél, vagy az elűnt kutyaról szóló plakát. Ugyancsak nem esik a törvény hatálya alá egy fórum vagy egy közösségi oldal, mert ott nincs szerkesztő.

A nyomtatott sajtótermékeket 2012. január 1-ig a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal veszi nyilvántartásba. Az internetes sajtótermékeket 2011. június 30-ig kell bejelenteni az NMHH hivatalánál.

Ha egy kiadó több típusú sajtóterméket ad ki, akkor azokat külön-külön kell bejelenteni.

A bejelentőlapok letölthetőek a NMHH honlapjáról: www.mediatanacs.hu (Nyilvántartás menüpont).

A bejelentés csak postai úton lehetséges, amelyet cégszerűen aláírva (magánszemély esetén személyesen általa aláírva), eredetiben kell eljuttatni a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Hivatala Információsztáti és Nyilvántartási Kompetencia Központ címére: 6721 Szeged, Csongrádi sgt. 15. vagy 6701 Szeged, Pf. 689.

2. ÚJSÁGÍRÓI FELELŐSSÉG

Az új médiaszabályok alapvető változást hoznak az újságírók jogi felelősségében azért, hogy egy eddig ismeretlen felelősségi formát hoznak létre: ez a médiatörvény megsértése,

amely esetén közigazgatási eljárás indulhat. A médiatörvénynek számos olyan szabálya van, amelyek megsértéséért eljárás indulhat a médiával/médiaszolgáltatóval/médiatartalom-szolgáltatóval szemben. Sajtójogi szabály például az újságírói forrásvédelem vagy a nyilatkozatvisszavonás szabályai, míg tartalmi követelmény az emberi méltóság vagy a magánélet megsértésének tilalma, ami alapján eljárás indulhat.

A Hatóság a médiatörvény alapján szankcionálhatja a médiaszolgáltatót (újságot, televíziót, rádiót). Egy újságcikk nyomán tehát ezentúl nemcsak polgári és büntetőjogi felelősségre vonás létezik majd, de közigazgatási jogi szankció lehetősége is megnyílik. A három jogterület szankciórendszere egymástól függetlenül, egymás mellett érvényesül.

Ez azt jelenti, hogy egy újságíró ugyanazért a cikkéért egyszerre állítható büntető bíróság, polgári bíróság és a médiahatóság elé?

Igen. Eddig is több jogszabály

vonatkozott egy újságíró tevékenységére. A polgári jog elsősorban a személyhez fűződő jogok, különösen a jó hírnév megsértése és a sajtó-helyreigazítás eszközeül szolgált, míg a büntetőjogban tipikusan a rágalmozás és a becsületsértés tényállásának kimerítése esetén lehetett bírósághoz fordulni. Ezek az eljárások eddig is folyhattak párhuzamosan. Ami újdonság, az az, hogy ezután egy közigazgatási szervnél is lehet panaszt tenni egy médiatartalom ellen: így azonos tényállás alapján mind a három fórumhoz – polgári- és büntetőbíróság, illetve médiahatóság – lehet fordulni jó hírnév megsértése, becsületsértés és emberi méltóság sérelme miatt. (Arról, hogy kinek a felelősségét állapíthatja meg a Hatóság, lentebb írunk.)

Ebből következik, hogy mind-egyik eljárásban külön-külön felelősségre vonható a média-/médiaszolgáltató/médiatartalom-szolgáltató, és külön-külön kaphat szankciót az eljárás végén. Ezek az eljárások egymástól függetlenek, ezért az

egyik eljárás végeredménye – ti. hogy felelősségre vonják a médiát/médiaszolgáltatót/médiatartalom-szolgáltatót – nincs hatással a többi eljárásra. Például ha egy újságíró közzétesz egy, valakinek a méltóságát sértő írást egy napilapban, és a bíróság felmenti a becsületsértés vádjáról, a polgári bíróság pedig nem ad helyt a „jó hírnév megsértése” keresetnek, attól még a Hatóság megállapíthatja az emberi méltóság sérelmét az Smtv. alapján.

De miben más a médiatörvény megsértése miatti felelősségre vonás?

A médiatörvény megsértését nem egy független bíróság, hanem egy közigazgatási hatóság, az NMHH fogja elbírálni. Ezért az eljárás tipikusan gyorsabb, beleértve az NMHH határozatának végrehajtását is. Az Smtv. tartalmi szabályainak megsértése miatt egyrészt bárki panaszszal fordulhat a Hatósághoz, amely dönt a vizsgálat megindításáról, s amely másrészt számos esetben hivatalból is eljárhat. Másrészt az, aki szerint őt a

médiatörvény tartalmi szabályai szerint megsértették, ügyfélként fordulhat a Hatósághoz panasszal. Az Smtv. megsértése miatt indult médiaigazgatási eljárás alapján a Hatóság nem vizsgálja a szerző szándékosságát (mint a büntetőjogban) vagy jóhiszeműségét (mint a polgári jogban). Így az számít, hogy a médiatartalom szolgáltató, aki szerkesztői felelősséget visel, a médiatartalom (cikk) megjelenésével megsértette-e az Smtv. tartalmi szabályait.

Mik ezek az új tartalmi szabályok?

A Ptk. és a Btk. szabályaihoz képest új, nagyon általános megfogalmazású tartalmi szabályok léptek hatályba a médiatörvénnyel. Ezek alapján az újságíró a médiában nem sérthet:

- § közérkölcst;
- § emberi méltóságot;
- § alkotmányos rendet;
- § emberi jogokat;
- § magánéletet;
- § személyhez fűződő jogokat;
- § továbbá a média tartalma nem lehet alkalmas nemze-

tek, közösségek, nemzeti, etnikai, nyelvi és más kisebbségek vagy bármely többség, továbbá valamely egyház vagy vallási csoport elleni gyűlöletkeltésre vagy azok kirekesztésére.

Ezekről a tartalmi szabályokról bővebben lentebb írunk.

Ki vonható felelősségre?

A médiatartalomért a médiatartalom-szolgáltató vonható felelősségre, nem az újságíró – ellentétben a polgári joggal, ahol a sajtótermék és a szerző is felelősségre vonható. Emellett a médiatörvény bevezet egy külön személyi felelősségi formát is, a „médiatartalom-szolgáltató vezető tisztségviselőjének“ személyes felelősségét is, ami pedig a médiaszolgáltatók vezetőit fenyegeti.

3. HATÓSÁGI ELLENŐRZÉS

A médiatörvény egy hatósági ellenőrzési-felügyeleti rendszert vezet be az egész magyar médiára, így az írott sajtóra is. Ezzel a médiatartalmat előállító szerkesztőségek tevékenységük felett a továbbiakban egy

hatóság fog felügyeletet végezni. Ez praktikus azt jelenti, hogy – ellentétben az eddigiekkel – van egy olyan sajtófelügyeleti hatóság (az NMHH), hatósági jogosítványokkal felruházva, amely felügyeli, ellenőrzi a médiatörvény betartását.

A sajtó feletti hatósági felügyelet az állami szabályozás legaktívabb és leginkább beavatkozó formája. Hatósági felügyeletet végez például az ÁNTSZ a közegészségügyi szabályok betartásáért, vagy az építésügyi hatóság egy veszélyes üzem jogszabályban előírt közbiztonsági feltételeinek teljesülése érdekében. Eddig nem fordulhatott elő, hogy valamely hatóság képviselője megjelenjen egy szerkesztőségben, hogy sajtórendészeti szabályok betartása miatt információt szerezzen, dokumentumokba tekintsen be vagy éppen számítógé-

pet foglaljon le. Az NMHH-nak minderre van jogosítványa. Ez több szempontból is problémás: egyrészt a médiatörvény szabályainak egy jelentős része oly

módon van megfogalmazva, hogy túlságosan tág értelmezési lehetőséget ad. Ezért nehéz előre megmondani, hogy miért indít majd vizsgálatot a hatóság, és nehéz kiszámítani, hogy az milyen eredményre vezet. Másrészt a hatósági felügyelet széles körű, az eljárási garanciák pedig elégtelenek az ellen, hogy a Hatóság kezébe ne juszanak olyan információk, amelyek a szerkesztőségek autonómiáját vagy az újságírók forrásait sérthetnék.

Mikor kezdhet el vizsgálódni a médiahatóság? Amikor csak kedve tartja?

A hatósági eljárás egyéni panasz alapján, illetve hivatalból is indulhat. Ez valójában azt jelenti, hogy a Hatóság vizsgálódásának nincs érdemi gátja. Gyakorlatilag a Hatóságnak szabad keze van abban, hogy

mikor indít meg egy eljárást. Főszabály szerint hivatalból indulhat eljárás, de akár egyéni panasz miatt is elrendelhető. Ez azért is problémás, mert a médiatörvény szabályainak egy jelentős része egyelőre joggyakorlat nélküli, nehezen értelmezhető szabály, aminek megsejtése előre nem látható.

Az emberi méltóság vagy a magánszféra megsértése olyan tartalmi szabályok, amelyek tág, szubjektív mérlegelési lehetőséget adnak a Hatóságnak egy-egy eljárás megindításához. A panasz megtételének határideje a jogsértés megtörténtétől számított három hónap.

De ha a kérelmező tudja bizonyítani, hogy a kifogásolt médiatartalomról később szerzett tudomást, akkor hat hónap áll a rendelkezésére. A Hatóság hivatalból a jogsértés megtörténtétől számított egy éven belül indíthat eljárást (Mtv. 149. § (4)-(6) bekezdés).

Mik a médiahatóság eszközei? Mégis mit tehet egy szerkesztőségben a Hatóság?

Ha a Hatóság valamely sajtótermék ellen eljárást folytat, akkor annak irataiba korlátozás nélkül betekinthez, dokumentumairól másolatot készíthet; adatszolgáltatásra hívhat fel; továbbá tájékoztatás nyújtására kötelezhet bármely újságíró vagy az ügygel összefüggésben bármely személyt. A médiatörvény egy külön eljárási bírságot vezet be arra az esetre, ha valaki magatartásával az eljárás elhúzódtását vagy egy valós tény feltárásának megghiúsítását okozná.

Az eljárási bírság természetes személy esetén egymillió forintig terjedhet, míg a jogi személy esetén huszonötmillió forintig. Annyit fontos tisztázni, hogy az NMHH eljárása során információkat kérhet be és használhat fel, de ezeket jogszerűen csak saját eljárásaiban használhatja fel. A sajtótermékekkel szemben folytatott eljárás során a Hatóság a tudtára jutott információt jogszerűen nem adhatja tovább harmadik személyek számára. Ha mégis ezt teszi, az feltehetően jogellenesnek fog minősülni.

Milyen információkat vagyok köteles megmondani a Hatóságnak?

A Hatóság, illetve annak munkatársai gyakorlatilag korlátozás nélkül megismerhetnek minden titkot, így akár üzleti titkot, sőt még akár egy készülő cikket is. Mindezzel szemben a médiatörvény nagyon kevés garanciát nyújt. Ilyen az, hogy a médiatörvény (kérelemre) lehetővé teszi az eljárás alá vontak adatainak zárt kezelését, tehát azok nem válnak megismerhetővé az eljárásban részt vevő többi fél számára, ha üzleti titokra, illetve egyéb méltányolható érdekre vagy jelentős médiapolitikai érdekre hivatkozva kérik azt. Azonban még a zártan kezelt adatokat is megismerheti az NMHH (például csúcsszerveknek, a Médiatanácsnak a tagjai is). A Hatóság azonban még akkor is elrendelheti – végzésben – a zárt kezelés feloldását, ha a jogalkalmazás gyakorlásához vagy az ügyfelek jogérvényesítéséhez az elengedhetetlenül szükséges. A végzés ellen nyolc napon belül lehet a Fővárosi Bírósághoz fordulni.

4. FORRÁSVÉDELEM

Mi van azokkal a szerkesztőségben meglévő dokumentumokkal, információkkal, amiket semmiképpen nem szeretném, hogy egy hatóság megismerjen?

A médiatörvény egyik legsúlyosabb hibája, hogy nem biztosít megfelelő védelmet az újságírók forrásainak titokban tartásához. Forrásvédelmen legszűkebb értelemben azt értjük, hogy egy neve elhallgatását kérő forrás személye titokban maradjon. Az Smtv. elvileg deklarálja az újságíró szűken értett forrásvédelemhez való jogát: az újságíró jogosult a számára információt átadó személy (a továbbiakban: információforrás) kilitét titokban tartani (Smtv. 6. §). Csakhogy azt követően három olyan szűkítés szerepel a törvényben, amik teljesen relativálják ezt a védelmet.

Egyrészt az újságíró arra jogosult, hogy információforrásai titokban maradjanak a bírósági és hatósági eljárások során, feltevé, hogy a számára átadott információ közzétételéhez közérdek fűződött. Hogy minek köz-

zétételehez fűződik közérdek, azt sajnos minden bizonnyal a nyomozó hatóságok (és a bíróságok) fogják meghatározni.

Másrész a törvény szerint a titoktartás joga nem terjed ki a minősített adatot illetéktelenül átadó információforrás védelmére. Minősített adatok azok az állam által kezelt adatok, amiket – egy korábbi szóhasználat szerint – állam- vagy szolgálati titokká minősítettek. Ez azt jelenti, hogy egy újságírónak figyelembe kell vennie, hogy ha egy minősített adatról ír, akkor a médiatörvény értelmében nem hivatkozhat forrásának védelmére. Ha nem hajlandó kiadni a forrását, akkor az újságíró is szankciókra számíthat.

Harmadrészt a magyar médiatörvény, az európai minimumstandarddal szemben, a forrásvédelemről szól értelemben szól, tehát csak a konkrét forrásszemély azonosságának megőrzésével összefüggésben. Ez azt vetíti előre, hogy azokra a dokumentumokra, számítógépfájlokra, amikből közvetve vissza lehet következtetni a források kilétére, nem vonatkozik a törvényi védelem.

Végül pedig a törvény szerint az újságírót a bíróság vagy Hatóság (tehát az NMHH is) még az elvileg védett helyzetben is, kivételesen indokolt esetben, az információforrás felfedésére kötelezheti, a nemzetbiztonság és a közrend védelme vagy bűncselekmények elkövetésének felderítése vagy megelőzése érdekében.

E fogalmak mindennemű szűkítés nélkül szerepelnek a törvényben, úgyhogy gyakorlatilag a jogalkalmazás fogja megmondani, hogy mit takar a „bűnmegelőzés“ vagy éppen a „közrend“ terminusa. Az újságírónak mindenesetre azzal kell számolniuk, hogy a médiatörvény által biztosított forrásvédelem nyomán csak nagyon gyenge védelemben részesülnek.

Abban az esetben, ha a médiahatóság a forrásának felfedésére kényszeríti, bátran forduljon a TASZ-hoz jogi segítségért.

Ezek szerint jobb, ha nem is ír egy újságíró olyan témáról, amiben nem szeretné elárulni a forrását?

A médiatörvény kódös megfogalmazása a Hatóságnak kedvez, nem a sajtószabadságnak. Ám az lenne a legrosszabb, ha a médiatörvény miatt nem merné a sajtó megírni azt, amit meg akar írni. Ráadásul a magyar médiatörvény e tekintetben az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) által megállapított minimum védelmi szint alatt van. Ezért a médiatörvény e pontjaival kapcsolatban a strasbourgi gyakorlatra jó eséllyel lehet a bíróság előtt hivatkozni és adott esetben Strasbourgba is elvinni az ügyet. Az EJEB a forrásvédelemnek egy tágabb értelmezését fogadja el: azok az információhordozók is a forrásvédelem körébe tartoznak, amelyekből visszakövetkeztethetővé válik az a személy, akit az újságíró titokban szeretne tartani. Továbbá az újságírót csak a legvégső esetben, egy független testület (lehetőleg bíróság) előtti eljárásban és a legszükségesebb mértékig lehet csak forrása felfedésére kényszeríteni. Az NMHH ebben az értelemben a TASZ nem minősül független hatóságnak.

Azonban addig is fontos, hogy az újságírók tudtában legyenek, hogy a korábbi jogi helyzethez képest nagyon könnyen kerülhetnek olyan helyzetbe, amikor jogilag kikényszeríthető tőlük névtelenséget kérő forrásuk azonosítása.

A médiatörvény létrehoz egy média- és hírközlési biztost is. Ő olyan, mint az állampolgári jogok országgyűlési biztosa? Ez egy plusz garanciája a sajtószabadságnak, nem?

A médiatörvény valóban létrehoz egy ilyen intézményt, amelynek feladatát a törvény úgy határozza meg, hogy a „Biztos az elektronikus hírközlési szolgáltatást, illetve média-szolgáltatást igénybe vevő felhasználókat, előfizetőket, nézőket, hallgatókat, fogyasztókat, illetve sajtótermék olvasóit megillető, elektronikus hírközléssel és a médiaszolgáltatásokkal, sajtótermékekkel kapcsolatos jogok, valamint méltánylást érdemlő érdekek érvényesülésének elősegítésében működik közre“ (Mttv. 139-140. §). A biztos tehát a „közönség jogait és

érdekeit védi“, és nem a sajtót. Önmagában már az is furcsa, hogy a törvény készítői szerint a szabad sajtóval szemben szükséges az államnak védelmet nyújtania. Azt, hogy mik a méltányolható érdekek, arról csak elképzeléseink lehetnek: az Smtv. felsorolja, hogy mit tekint a közönség jogainak. Ilyen a „helyi, az országos és az európai közélet ügyeiről hiteles, gyors, pontos tájékoztatás“, de ugyanezen törvény szerint a sajtószabadság gyakorlása nem okozhatja a közkerölcs sérelmét sem. Ezek olyan tartalmi elvárások a sajtóval szemben, amelyekre a panaszosok az érdeksérelmüket alapozhatják. A médiabiztos eljárás megindításához tehát elég bármilyen jogsértés (nem csak a médiatörvény megsértése), sőt teljesen tisztázatlan tartalmú, jogsértés nélküli érdeksérelmem is.

Azonban a médiabiztossal nem ez a fő baj. Ellentétben a nevével, a biztosnak semmi köze az ombudsman típusú független jogvédelemhez. A médiabiztos felett a Médiatanács elnöke gyakorolja a munkáltatói

jogokat, ő nevezi ki és menti fel. Annak ellenére, hogy a törvény szerint feladata ellátásnak körében a biztos nem utasítható, ettől még fontos leszögezni, hogy a média- és hírközlési biztos nem egy független jogvédő szerv. Problémás továbbá, hogy a biztos hatósági ellenőrzést végez a média felett, aminek keretében sajtótermékek szerkesztőségétől kérhet tájékoztatást, iratokat, ismerhet meg akár üzleti titkokat is. Így érdemes tudni, hogy egyelőre tisztázatlan tartalmú egyéni panaszok nyomán a média munkájáról a biztos a vizsgálat végzése céljából tájékoztatást kérhet, aminek megtagadásával szemben hatóságilag – tehát akár pénzbírság kiszabásával is – az NMHH felléphet.

A biztos eljárás végeredményképpen vagy egy jelentés készül, vagy a médiaszolgáltató együttműködési megállapodást köt a biztossal a közönség jogainak biztosítása érdekében. Ez a megállapodás azonban csakis önkéntes lehet, erre nem lehet jogszerűen kényszeríteni a médiát/médiaszolgáltatót/mé-

diatartalom-szolgáltatót. Azonban fontos tudni, hogy egy ilyen megállapodás betartását a médiahatóság felügyelheti.

5. OKNYOMOZÓ ÚJSÁGÍRÓK VÉDELME

Az oknyomozó újságírók védelméről az Smtv. 8. §-a szól. Ez a téma rendkívül fontos, hiszen komoly hiányosságot jelentett, hogy az oknyomozó újságírási jogi feltételei hiányoztak. Sajnálatos módon a törvényszöveg jelentős pontatlanságokat tartalmaz, ezért azt kell mondjuk, hogy az oknyomozó újságírók továbbra sem részesülnek megfelelő védelemben Magyarországon.

Mit mond az új szabály?

Sem az újságíró, sem az újság kiadója, szerkesztője, szolgáltatója nem felel olyan jogsértésért, amelyet valamely közérdekű információ megszerzésével összefüggésben követett el, és az adott információ általa nem vagy csak aránytalan nehézséggel lett volna más módon megszerzhető, feltéve, hogy az így elkövetett jogsértés nem okoz

aránytalan vagy súlyos sérelmet, továbbá az információ megszerzésére nem a minősített adatok védelméről szóló törvény megsértésével került sor.

Ez mit jelent?

A fenti mondat igen bonyolult, ezért tagmondatonként elemezzük, hogy mit is jelent pontosan.

Az oknyomozó újságíró védelme csak arra az esetre terjed ki, ha valaki közérdekű információt szerez meg. Sajnálatos módon a magyar jog nem ismeri a közérdekű információ fogalmát, így a gyakorlat fogja eldönteni, hogy az NMHH vagy a bíróság mit tekint közérdekű információnak. Az ilyen információt azonban akár jogsértés is meg lehet szerezni, és az újságíró nem vonható érte felelősségre, ha nem aránytalan vagy súlyos a sérelem. (Ilyen az, amikor rejtett kamerával vesznek fel például rendőröket, amint álkenőpénzt fogadnak el.) Az aránytalanság kérdése esetről esetre állapítható meg. Az erre vonatkozó gyakorlat

mellett az általános polgári jogi szabályok is segítséget nyújthatnak, de általánosságban az arányosságot nem lehet definiálni.

Van azonban még egy kritérium, eszerint a jogsértés miatti felelősségre vonás alóli mentességhez az is szükséges, hogy az információ megszerzése során tilos megsérteni a minősített adat védelméről szóló 2009. évi CLV. törvényt.

Mi az a minősített adat? Úgy tudtam, hogy gondatlanságból már nem lehet elkövetni ilyen bűncselekményt.

A minősített adatok azok, amelyek megismerése valamilyen közérdek miatt korlátozott. A minősített adatok köre igen széles lehet, az állam- és szolgálati titok mellett (hogy régi szóhasználatlaltal éljünk) ma már akár az NMHH elnöke is minősíthet adatokat.

Az, hogy a törvény megsértésével megszerzett adat esetén a mentesség nem vonatkozik az újságíróra, akár azt is jelentheti, hogy ilyen adat közzététele esetén az újságíró felelősségre

vonható. Ez természetesen nem jelentheti azt, hogy a büntetőjogi szabályokat felülírna a törvény.

A Btk. 221. §-a szerint aki a minősített adat védelméről szóló törvényben meghatározott titkos minősítésű adatot jogosulatlanul megszerzi vagy felhasználja, vagy jogosulatlan személy részére hozzáférhetővé vagy jogosult személy részére hozzáférhetővé teszi, büntetett követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekményt szigorúan titkos minősítésű adatra követik el, vagy ha a titkos minősítésű adat jogosulatlan külföldi személy részére válik hozzáférhetővé; két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekmény folytán a szigorúan titkos minősítésű

adat jogosulatlan külföldi személy részére válik hozzáférhetővé.

Az újságíró azonban gondatlanul nem tudja elkövetni ezt a bűncselekményt. Azaz ha nem tudta vagy kellő körültekintés mellett sem kellett tudnia – például hiányzik a fedőlappal, amin a minősítés volt –, hogy minősített adat az, amit nyilvánosságra hoz, akkor büntetőjogilag nem felelős. A törvény szerint ha az újságíró a minősített adatról szóló törvény rendelkezéseit megsértette, akkor felelősségre vonható.

Semmilyen felelősségem nincs, ha közérdekű információt szerzek meg?

Még egy fontos elem van: jól lehet a jogsértés miatt az újságíró nem felel, ez nem jelenti azt, hogy az általa okozott vagyoni kárért ne lenne felelős.

Tehát, ha letapossa a petúniát, miközben rejtett kamerával felvesz egy megvesztegetést, akkor a petúnia tulajdonosa sikeresen perelheti a petúnia letaposásával okozott kár megtérítéséért. Azonban a személyhez

fűződő jogok megsértéséért, amit a videofelvétel közzétételel követ el, nem vonható felelősségre.

Az ilyen károkozásért való felelősségvállalást érdemes a médiaszolgáltató és az újságíró közötti szerződésben előre tisztázni.

6. TARTALMI KÖVETELMÉNYEK

A média számára előírt tartalmi követelményeket elsősorban az Smtv. 12-20. §-a tartalmazza, „A sajtó kötelezettségei” alcím alatt, az alábbi leírás nem törekszik azok összességének leírására.

Az alkotmányos rend, az emberi jogok tiszteletben tartása

Az Smtv. által előírt tartalmi követelmények egyike (16. §), hogy a sajtó köteles tiszteletben tartani a Magyar Köztársaság alkotmányos rendjét, tevékenysége során nem sértheti az emberi jogokat.

E meglehetősen elnagyolt tartalmi követelmény minden típusú médiára vonatkozik, a közszolgálati televíziótól a hírportálokig. A törvény indokolá-

sa egyáltalán nem segít a tartalmi előírás értelmezésében, mert az annyit állít, hogy az Smtv. 16. §-a az alkotmányos rend és az emberi jogok tiszteletben tartásáról rendelkezik. Az értelmezésben további nehézséget jelent, hogy az alkotmánybíróság, a rendes bíróság és az EJEB szerint az emberi jogok sokszor egymással konkuráló jogok, ezért ha a konfliktusba kerülnek, az egyik a másik fölé kerekedhet. Egy közszereplő kritizálása ugyan sértheti a közszereplőt emberi méltóságában, azonban a szólásszabadsághoz fűződő jog sokszor erősebb, mint a közszereplő emberi méltósága. Az emberi jogok általános tiszteletben tartása tehát nem ad támpontot ahhoz, hogy milyen típusú tartalom az, amely a szólásszabadság határain túl van.

Az alkotmányos rend tiszteletben tartásának mibenlétére vonatkozóan csak egy alkotmánybírósági határozat nyújt támpontot. Az AB egy megszorító értelmezést adta az alkotmányos rend megsértésének. „Ilyen volna, például, ha a műsorszolgáltató folyamatosan az alkotmá-

nyos rend alapját alkotó egyenlő emberi méltóságot semmibe vevő ideológiát hirdetve tevékenykedne. Az (...) alkalmazott joghátrányoknak ilyen különleges esetben fontos szerepe lehet az alkotmányos alapstruktúrát tiszteletben nem tartó műsorszolgáltatók elleni fellépés során.“ (Ez azonban csakis a televízióra és a rádióra vonatkozott.) A büntetőjogi tényállások, az alkotmányos rend erőszakos megváltoztatása (Btk. 139. §) vagy az alkotmányos rend elleni szervezkedés (Btk. 139/A. §) nem tartozik ide. A büntetőjogi felelősség ugyanis elválik a sajtójogi szabályoktól. Hogy milyen médiatartalom esetén sérül az emberi jog vagy az alkotmányos rend tiszteletben tartása, azt az NMHH gyakorlata, a magyar bíróságok és végső soron a strasbourgi Emberi Jogok Európai Bírósága fogja kialakítani.

Kiskorúak védelme (Mtv. 9-11. § és Smtv. 19. §)

A kiskorúak védelmére vonatkozó törvényi szabályozás lényegi változása, hogy a törvény már nemcsak a rádiókra és a te-

levíziókra, hanem a nyomtatott és internetes sajtóra, valamint a lekérhető szolgáltatásokra is kiterjeszti a szabályozást. Az eddig önszabályozás keretében működő védelmi intézkedéseket felváltja a törvényi kötelezettség és ezzel együtt a hatósági jogkör a törvényi szabályozás ellenőrzésére és – be nem tartása esetén – szankcionálására is.

Nem várható ugyanakkor lényeges változás a Hatóság eddigi gyakorlatában, így az ORTT és az NMHH tévékre és rádiókra alkalmazott jogértelmezése várható az egyéb médiatípusok esetén is. A törvény szerint a NMHH Médiatanácsa ajánlásokat is megfogalmaz a korhatárbesorolással kapcsolatban, ami segíti a médiaszolgáltatókat, a lineáris szolgáltatók számára pedig, bizonyos igazgatási díj megfizetése ellenében, maga a Tanács sorolja be az egyes műsorszámokat.

A kiskorúak védelme érdekében felállított korhatár-besorolás elsősorban nem az újságírókat, hanem a kiadókat, főszerkesztőket és a jogi osztályokat érinti majd, ezért részletesen

nem ismertetjük a szabályokat. Ami újdonságot jelent, az az, hogy a lekérhető szolgáltatásokra vonatkozóan a pornográfia vagy a szélsőséges, indokolatlan erőszakot tartalmazó médiatartalom csak úgy tehető közzé, hogy kiskorúak rendes körülmények között nem férhetnek hozzá, ennek érdekében pedig hatékony műszaki megoldást kell alkalmazniuk. Ez technikai követelményt állít a szolgáltató felé. Az, hogy mi minősül hatékony műszaki megoldásnak, egyelőre nem tisztázott, de a törvény kimondja, hogy a Médiatanács – szükség esetén nyilvános meghallgatást követően – ajánlást tesz közzé.

A pornográfiát vagy szélsőséges, illetve indokolatlan erőszakot tartalmazó sajtótermékek-nél valamilyen műszaki vagy egyéb megoldással (például nyomtatott termék esetén fólia alkalmazásával) biztosítani kell, hogy kiskorúak ne férhessenek hozzájuk. Ha ilyen megoldás alkalmazása nem lehetséges, akkor a médiatartalom csak a kiskorúak lehetséges veszé-

lyzetetéséről szóló tájékoztatást tartalmazó figyelmeztető jelzésel tehető közzé.

Újdonság továbbá, hogy az eddigi korhatár-kategóriák mellé újabb is bekerült, a 6 éves korhatár.

A sajtószabadság gyakorlása nem sértheti a közerkölcsöt

Az Smtv. 4. § (3) bekezdése szerint a sajtószabadság gyakorlása nem sértheti a közerkölcsöt. Ez a törvényi kitétel szerepelt a korábbi sajtótörvényben, ám azzal összefüggésben nem lehetett közigazgatási bírságot megállapítani. Az új médiatörvény ellentmondásos megfogalmazása miatt nem kizárt, hogy az NMHH a közerkölcs sérelmére is alapoz majd szankciót. Erre vonatkozóan két ellentétes szakasz áll egymással szemben, ezért a jogi helyzet teljesen tisztázatlan.

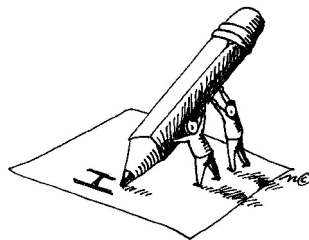
A NMHH (Mttv. 185. §) a médiaigazgatási szabály megsértőjével szemben jogosult a fellépésre és jogkövetkezmények alkalmazására. Az Mttv. pedig definiálja is (203. § 39. pontja), hogy mi a médiaigazgatási sza-

bály, amelybe beletartozik az egész Mttv. és Smtv. Azonban a médiahatóság az Mttv. egy másik pontja szerint (182. §) már csak az Smtv. egyes pontjait (13-20. §) felügyveli, amibe a közerkölcsre vonatkozó szakasz (4. § (3) bekezdés) nem tartozik bele.

A közerkölcs olyan általános fogalmi kategória, amelyről inkább csak azt lehet megmondani, hogy mit nem jelent. Az NMHH és a bíróságok joggyakorlata fogja értelmezni ezt a fogalmat. Azonban attól, hogy ilyen megfoghatatlan ez a fogalom, a Hatóság még nem adhat neki akármilyen értelmet.

A közerkölcs biztosan nem jelenti a társadalom többségének erkölcsi felfogását. Egy pluralista társadalomban nem az emberek vallási-kulturális számarányánál fogva válik közerkölccsé egy adott felfogás a sok közül. Vegyünk egy példát: a házasság sok vallásos ember szerint csak egy férfi és egy nő között köthet, míg mások a homoszexuálisok házasságát is egyenrangúnak tartják. Egyik álláspont sem tarthat igényt ki-

zárólagosságra. Mindkettő képviselhető anélkül, hogy az a médiatörvény szabályaiba ütközne. A közerkölcs meghatá-

rozása nem a Médiatanács tagjain múlik. Az ő erkölcsi ítéletük, pozíciójuknál fogva sem válik kiemelt szerepűvé, amihez alkalmazkodni kellene a sajtónak.

Előre nem ismerhető hatósági jogalkalmazást nem tudunk sajnos körvonalazni, de ha egy sajtóterméket bármilyen írásért a közerkölcs sérelme miatt szankcionálnak, akkor felvethető a döntés alkotmányellenessége vagy az Emberi Jogok Európai Egyezményébe ütközése. Ha egy adott erkölcsi vélemény, előítélet (akár vallási, akár nem vallási) alapján marasztalnak el egy újságírórt vagy

médiát/médiaszolgáltatót/médiatartalom-szolgáltatót, akkor az a sajtószabadság megengedhetetlen korlátozásának minősülhet.

Mások személyhez fűződő jogának sérelme

Az Smtv. előbb idézett, közerkölcsöt védő szakaszával egy bekezdésben (4. § (3) bekezdés) szerepel az, miszerint a médiatartalom nem sértheti a személyhez fűződő jogokat. A médiatörvény fent leírt kétértelműsége miatt azt nem tudjuk, hogy erre a szakaszra hivatkozva az NMHH meg fog-e állapítani jogkövetkezményeket.

A személyhez fűződő jogok (tehát a Ptk. által nevesített jogok) elsősorban a jó hírnév védelme, az egyenlő bánásmód követelménye, a becsülethez, az emberi méltósághoz, a levéltitokhoz, továbbá a magántitokhoz való jog. Mindezek közül kiemelkedik a jó hírnév védelme, amely a sajtóperekben leggyakrabban alkalmazott tényállás. A jó hírnév sérelmét különösen az jelenti, ha valaki más személyre vonatkozóan sértő,

valótlán tényt állít, híresztel, vagy valós tényt hamis színben tüntet fel.

Személyhez fűződő jogokat elvileg személyesen lehet érvényesíteni. Ám a korábbi médiahatóság (ORTT) gyakorlata alapján félő, hogy konkrét személy panasza nélkül is el fog járni a Hatóság e jogok megsértése miatt. Ekkor nem az egyéni jogsérelem megtörténtét fogják vizsgálni, hanem azt, hogy – az Alkotmánybíróság korábbi jogértelmezése szerint – „a médiatartalom sérti-e az emberi jogokban megjelenő alapvető értéket”.

A médiatörvény jelen állás szerint nem zárja ki, hogy ugyanazon cikk megírásáért egy médiatartalom-szolgáltatóval szemben, tegyük fel a jó hírnév megsértése miatt, egyszerre indítsanak polgári pert bíróság és közigazgatási eljárást a Hatóság előtt.

A magánélet védelme és az emberi méltóság védelme

Az Smtv. 14. §-a szerint a médiatartalom-szolgáltatónak az

általá közzétett médiatartalmakban, illetve azok készítése során tiszteletben kell tartania az emberi méltóságot. Ennek a szakasznak a megsértését szankcionálhatja a Hatóság. Az emberi méltóság az alapvető jogok kulcsfogalma, a magyar alkotmánybírói gyakorlatban is az emberi jogok anyajogának tekintik. Hogy mást ne mondjunk, az egyes embereket ak-

kor kezeli az állam egyenlő méltóságú személyként, ha a szólásszabadságukban nem korlátozza őket. Ezért erre a törvényi fogalomra alapozva csak nagyon szűk körű szólásszabadság-korlátozást lehet alapozni. Ilyen lehet, ha a sajtóban magánemberekről valótlán tényt állítanak (azonban erre az esetre létezik már más jogintézmény: a sajtó-helyreigazítás). Éppen a fogalom absztraktsága, sokrétűsége miatt nem is szokták közvetlenül normaszövegben szerepeltetni az emberi méltóságot. Ezért összességében nehéz előre megmondani, hogy milyen esetek-

ben hivatkozik majd erre a jogszabályhelyre a Hatóság. Azonban nem kizárható, hogy a Hatóság meg fog próbálni ennek a jogszabály résznek a felhívásával egyes tartalmakat szankcionálni, amint ez a korábbi ORTT gyakorlatában is előfordult. (Az ORTT gyakorlata arra is példát adott, hogy az emberi méltóságból levezethetőek az egyes személyhez fűződő jogok is.)

A méltósághoz hasonló absztrakt fogalom a magánélet védelme. Az Smtv. 18. §-a értelmében a médiatartalom nem lehet alkalmas a magánélet megsértésére. Ennek szerepeltetése hasonló nehézségeket okozhat a jövőben. Ha valakinek a hozzájárulása (és gyakran tudta) nélkül nyilvánosságra hoztak információkat a sajtóban, az eddig is jogellenes volt: az adatvédelmi törvény, a polgári jog (személyhez fűződő jogok sérelme) és a büntetőjog (magánélethez tartozó jogok megsértése) is rendelkezéseket tartalmazott a magánélet-sérelem közvetlen orvoslására, ill. a jogsértés következményeire vonatkozóan. Így valószínűleg a magánélet

séreleme olyan információk bekegyezés nélküli közzétételét fogja jelenteni, amelyek közzétételéhez a személy nem járult hozzá. Megvalósíthatja ezt például egy nem tömegszerűen fényképezett arckép mutatója, vagy egy magánéleti esemény sajtóbeli említése, természetesen akkor, ha az illető nem járult hozzá.

Közszereplők, politikusok, állami vezetők kritizálása

Sokan attól tartanak, hogy a médiatörvény miatt a kormányt, a miniszterelnököt, más állami vezetőket, szervezeteket és politikusokat vagy egyéb közszereplőket kevésbé lehet majd kritizálni. A médiatörvény explicite nem ír elő ilyet, azonban annak deklarált célja a sajtó rendbetétele. Az absztrakt vagy előre nem látható tartalmú fogalmak használata látszólag széles döntési jogkört biztosít az NMHH-nak. A törvénynek egy félmondata sem zárja ki, hogy a politikusok vagy a miniszterelnök emberi méltóságának sérelme miatt ne lehetne eljárást indítani.

Azonban a médiatörvény alkalmazásakor figyelembe kell venni a szólásszabadságra vonatkozó magyar alkotmánybíróvási és a strasbourgi EJEEDöntéseket.

Ezek alapján a közszereplők – így a politikusok – vagy az állami vezetők bírálataért, legyen az akár sértő is, nem lehet senkit elmarasztalni. A közszereplést vállalók, a közéleti nyilvánosságban élők kritikái tőrésáára magasabban kell húzódn, mint a közszerepléstől tartózkodó polgárokénak.

A TASZ álláspontja szerint a közszereplők, politikusok, közfeladatot ellátók bírálhatóságát csorbító szabályokat a lehető legszűkebben kell értelmezni, attól függetlenül, hogy azokat közigazgatási jogi (mint a médiatörvény), polgári jogi vagy büntetőjogi szabályok alapján indult eljárások során mérlegelni a bíróság vagy valamely hatóság.

Ezért a közéleti diskurzust, a közszereplők, politikusok, közfeladatot ellátók bírálhatóságának szintjét nem csökkentheti a médiatörvény.

De ha azt mondjátok, hogy a médiatörvény alkalmazásakor is figyelembe kell venni az európai meg a magyar szólásszabadság-gyakorlatot, ami ráadásul szerintetek még jó is, akkor mi a baj a médiatörvénnyel? Figyelembe fogják venni, oszt' jó napot, semmi nem változik, nem?

Ha a kormánypártok is így gondolták volna, akkor nyilván nem így nézne ki a médiatörvény. Sajnos a magyar bíróságok is rendszeresen az európai és a magyar alkotmánybíróvási szint alatt húzzák meg a szólásszabadság határát személyhez fűződő jogi és büntető ügyekben. Példának okáért a Karsai v. Magyarország esetben egy közéleti vita során egy történész büntetőjogi felelősségét állapította meg a bíróság, mert egy antiszemitának is minősíthető tartalmú könyveket író személyt antiszemitának minősített a sajtóban.

A döntést a strasbourgi bíróságnak kellett helyretennie. A közéleti vitában résztvevők az általuk írtak miatt kiváltott kritikát kötelesek tűrni.

Sajnos ilyen és ehhez hasonló esetek korántsem kizárhatóak a médiatörvény alkalmazása során. Ráadásul számításba kell venni, hogy a Hatóság rossz döntése akár súlyos milliós büntetéseket is jelenthet a médiának, amit a magyar bíróságok vagy a strasbourgi emberi jogi bíróság csak hónapokkal vagy évekkel később fognak tudni orvosolni. Ez a veszély önmagában is a sajtószabadság súlyos korlátozása, még akkor is, ha a szankció végrehajtását a bíróság – kérelemre – felfüggesztheti.

Gyűlöletkeltés, kirekesztés

Az Smtv. 17. §-a tiltja a nemzete, közösségek, nemzeti, etnikai, nyelvi és más kisebbségek vagy bármely többség, továbbá valamely egyház vagy vallási csoport elleni gyűlölet keltését, valamint azok kirekesztését.

Ez a szabály, hasonlóan a többi tartalmi kritériumhoz, amelyet a médiatörvény állít fel, nem azonos a büntető- és polgári jogból már ismert tilalmakkal, a gyűlöletbeszéd büntetőjogi tiltásával vagy a polgári

jogból ismert, személyhez fűződő jogok megsértésével. Az Smtv. a szabad beszéd és a tiltott beszéd közötti eddigi határvonalat helyezi át, újabb szólásokat tesz szankcionálhatóvá.

Szankciórendszerében, eljárásrendjében eltérő esetnek számít, ha az újságíró az Smtv.-t sérti meg, vagy ha a Btk.-t, Ptk.-t. A különböző jogágak más értékeket és érdekeket védenek. Mint láttuk, a médiaszabályozás alapján nemcsak az érintett, hanem bárki megindíthatja az eljárást a Hatóság előtt, ha úgy gondolja, hogy akár egy egyház vagy bármely többség ellen gyűlöletet keltő vagy kirekesztő médiatartalom jelent meg. Nem kell tehát a sértett csoporthoz tartozni ahhoz, hogy az eljárást megindíthassa valaki.

A „csoport” fogalom alá tulajdonképpen a lakosság bármely része besorolható (kisebbségek vagy bármely többség, közösség). Sajnos a magyar hatóságok (így a korábbi ORTT gyakorlata) eddig is a szólásszabadságra hátrányosan határozták meg a „közösségeket”, mint

például amikor a törvény értelmében közösségnek tekintették a „biciklistákat“ vagy a „kormánypárti szavazókat“.

Az Mttv. kötelezővé teszi, hogy a vallási, hitbéli vagy más világnézeti meggyőződést esetlegesen sértő, az erőszakos vagy a nyugalom megzavarására más módon alkalmas képi vagy hanghatások médiaszolgáltatásban történő bemutatása előtt a nézők vagy hallgatók figyelmét erre a körülményre felhívják. Az esetlegesen sértő tartalmak tehát nem feltétlenül jelentik a vallási csoportok kirekesztését, az ellenük való gyűlölet keltését, hiszen ilyen tartalom figyelmeztetés mellett közzétehető.

Az új szabályok értelmezéséhez nem nyújt támpontot a törvény indokolása, mert az csupán annyit mond, hogy az Smtv. 17. §-a a különféle közösségek médiatartalmakkal szembeni védelméről rendelkezik. A gyakorlatra vár annak meghatározása, hogy a gyűlöletkeltés és a kirekesztés médiajogi tilalma mit jelent. Ahhoz, hogy az újságírók tudják, a számukra előírt és akár több millió forintos

bírsággal sújtható tilalmak megsértése mit takar, az NMHH gyakorlatát és a bírói gyakorlatot kell figyelemmel kísérni. Az 1x1 füzet írásakor erre vonatkozóan az NMHH honlapja semmiféle információt nem tartalmazott.

Azonban az ilyen tartalmi tilalmaknak is összhangban kell lennie az Alkotmány, az Alkotmánybíróság, a rendes bíróság és a strasbourgi Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatával. Ezért bármilyen szélesre is tárta a tiltható beszédek típusát a jogalkotó, a szólásszabadság aránytalan szűkítését nem eredményezheti a média-szabályozás.

7. A NYILATKOZAT VISSZAVONÁSA

Amint a jogalkotási eljárás során a TASZ is rámutatott: a sajtónyilatkozattal kapcsolatos szabályok (Smtv. 15. §) legalábbis elmentmondásosak. Annyi világos, hogy a nyilatkozó kérelmére a nyilvános közlés céljára készült nyilatkozatot a nyilatkozatot adó személy megismerheti. A nyilatkozat közzétételébe történő beleegyezéssel visszaélni nem lehet. Ilyennek minősül, ha a nyi-

latkozatot az újságíró érdemben úgy megváltoztatta (a szerkesztés nem érdemi megváltoztatás), hogy azáltal sérelmessé válik maga a nyilatkozat. Ebben az esetben a közzététel megtiltható.

Ezután viszont egy olyan kitélt tesz az Smtv. 15. §-a, amely álláspontunk szerint nehezen értelmezhető a jogalkalmazás számára, vagy abszurd eredménnyel jár.

- (1) Tilos visszaélni a médiatartalom-szolgáltatónak adott, nyilvános közlésre szánt nyilatkozat közzétételébe történt beleegyezéssel. (...)
- (3) A nyilatkozat közzétételéhez történt hozzájárulás a médiatartalom-szolgáltató (1) bekezdésben szereplő visszaélése esetén jogkövetkezmény nélkül visszavonható, amennyiben
 - a) az a nyilatkozó nem a helyi, országos vagy európai közélet eseményével összefüggésben tette,
 - b) az nem a Magyar Köztársaság polgárai és a magyar nemzet tagjai számára jelentőséggel bíró valamely eseménnyel kapcsolatos, vagy

c) a visszavonásra irányuló nyilatkozatot nem hivatalos vagy közfeladatot ellátó személy, vagy politikai közszereplő közmegbízata ellátásával összefüggésben tette, feltéve, hogy a visszavonás a közzétételt megelőzően kellő időben történik, és így nem okoz a médiatartalom-szolgáltató számára aránytalan sérelmet. Az e jogot korlátozó szerződéses kikötés semmis.

Ez azt jelentené, hogy jogkövetkezmény nélkül lehetne közölni egyes esetekben nyilatkozatokat, még akkor is, ha visszaélnék az annak közzétételéhez történt beleegyezéssel. És mik ezek az esetek? Ha a nyilatkozat (a) összefüggésben áll a helyi, az országos vagy az európai közélet valamely eseményével; (b) ha az a Magyar Köztár-

óság polgárai és a magyar nemzet tagjai számára jelentőséggel bíró valamely eseménnyel kapcsolatos; (c) a nyilatkozó hivatalos vagy közfeladatot ellátó személy, vagy politikai közszereplő közmegbízata el-látásával összefüggésben tette, feltéve, hogy a visszavonás a közzétételt megelőzően kellő időben történik, és így nem okoz a médiatartalom-szolgáltató számára aránytalan sérelmet. Tekintettel arra, hogy nehezen tudunk olyan életszerű eseményt elképzelni, amely ne ille-ne legalább az a) vagy a b) pon-tok alá, ezért ezt a szabályt ne-hezen értelmezhetőnek tartjuk.

A TASZ szerint egy közszereplő (színész, énekes) vagy egy közfeladatot ellátó személy (állami vezető, akár miniszterelnök, akár MÁV-vezér) saját nyilatkozatát utólag nem vonhatja vissza, ha azt tartalmában nem változtatta meg az újságíró. Véleményünk szerint az Smtv. fenti szabálya felveti az önkényes jogalkalmazás lehetőségét: a helyi, országos vagy európai közéleti esemény kitétel például annyira tág megfogalmazás,

hogy annak félreértelmezése jogsérelemmel járhat. A sajtó-szabadság korlátozásával járhat, ha közszereplők, politikusok, állami vezetők visszaélnék a nyilatkozatba beleegyezéssel.

8. SZANKCIÓRENDSZER

A Hatóság „médiiaigazgatásra vonatkozó szabály” megsértéséért is megbüntetheti a média-tartalom-szolgáltatót. Médiia-igazgatási szabály az Mttv. szer-int (203. § 39. pont): az egész Mttv., az Smtv., illetve ezek vég-rehajtása tárgyában kibocsátott jogszabály, médiiaigazgatásra vonatkozó, közvetlenül alkalmazandó európai uniós aktus, a Médiatanács és a Hivatal által megkötött hatósági szerződés, illetve a Médiatanács és a Hiva-tal hatósági határozata.

Ez nagyon jogászos, nem értem. Konkréten mit kell elkövetni, hogy megbüntessék a médiát/médiaszolgáltatót/ médiatartalom-szolgáltatót?

A médiatörvény sokféle sza-bályt tartalmaz: eljárási szabályt (ilyen például az, hogy minden sajtóterméket regisztrálni kell);

tartalmi: ilyenek a fenti tartalomszabályozások. Például azért bírságozhat a Hatóság, mert egy sajtótermék tartalma kirekeszt „bármilyen többséget”, „egyházat”, vagy éppen megsérti bárkinek az emberi méltóságát (a miniszterelnökét?). Ami az újságírók szempontjából fontos: a fenti „Tartal-mi követelmények” mindegyikének megsértéséért a Hatóság előtt indulhat eljárás.

Ez elég soknak tűnik, és milyen büntetést kaphat a szegény újságíró?

Először is a Hatóság által alkalmazott jogkövetkezmény nem az újságíró, hanem magát a médiaszolgáltatót, sajtóterméket terheli. Ebben a részben csak az írott sajtót érintő szabá-lyok ismertetésére szorítkoz-tunk. A szankciórendszer az esetükben a pénzbírság és a közlemény közzétételére kötelezés, vagy magának a határo-zatnak a jogsértő internetes honlapja nyitóoldalán, sajtóter-mékben vagy megjelölt műsor-számban történő közzététele meghatározott módon és ideig.

A Hatóság a fokozatosság és az arányosság követelményének megfelelően köteles meghatá-rozni a jogkövetkezményt. A cse-kély (és csak egyszer előforduló) jogsértés esetén még csak figyel-meztetés jár. Am ha már nem cse-kély a jogsértés, vagy ismétlődő, akkor a Hatóság alkalmazhat szankciót is. Az ismételtség azt je-lenti, hogy a jogsértő magatartást ugyanazon jogalapon és jogsza-bályhely alapján, ugyanazon tárgykörben egy éven belül leg-alább kétszer követik el (Mttv. 187. § (4) bekezdés). Tekintettel arra, hogy az olyan fogalmak, mint a „csekély jogsértés” vagy a „fokozatosság” a Hatóság jogér-telmezésétől függ, ezek nem je-lentenek igazi korlátot az önké-nyes jogalkalmazás előtt.

A pénzbírságok összege az egyes sajtóterméktípusok szerint:

- § országosan terjesztett napi-lap esetében huszonötmillió forintig,
- § országosan terjesztett heti-lap, folyóirat esetében tíz-millió forintig,
- § más napilap, illetve hetilap, folyóirat esetében ötmillió forintig,

§ internetes sajtótermék esetében huszonötmillió forintig terjedhet.

Érdemes még kiemelni, hogy a Mttv. több különleges bírságot intézményesít a sajtóval szemben.

a) *Vezető tisztségviselő bírsága (Mttv. 187. §)* A jogsértő szervezet (a sajtótermék) vezető tisztségviselője személy szerint, külön kétmillió forintig bírságot ismételt jogsértés esetén. Ez azt jelenti, hogy a sajtótermék vezető tisztségviselője amellet, hogy a lapját ismételtén megbüntetik, még személyében is pénzbírsággal sújtható „a jogsértés súlyához, jellegéhez illetve az egyedi ügy sajátosságaihoz mérten“.

b) *Eljárási bírság (Mttv. 156. §)* Az igazi furcsasága ennek a szakasznak, hogy gyakorlatilag bárki, aki a Hatóság eljárásával kapcsolatba hozható, akár a médián belül vagy kívül, az személyesen megbírságot, ha nem működik kellően együtt a Hatósággal. Bárkin (i) az

ügyfél (ii) az eljárás egyéb résztvevőjével, illetve (iii) a tényállás tisztázása során közreműködésre kötelezett személy értendő. Természetesen személy egymillió, jogi személy huszonötmillió forintig bírságot olyan magatartás tanúsításáért, amely „az eljárás elhúzására, a valós tényállás feltárásának megghiúsítására irányul, vagy azt eredményezheti“.

9. KÖZVETÍTŐ SZOLGÁLTATÓ ÉS MŰSORTERJESZTŐ FELELŐSSÉGE

A médiatörvény egyik fő célja egy kiskapukat bezáró médiaigazgatási rendszer létrehozása. Ezért volt szükség a műsorterjesztők és a közvetítő szolgáltatók felelősségének megállapítására. Ez a két kategória pontos definíciója az Mttv.-ben megtalálható (203. § 30. és 50. pont), de lényegében azokról a szolgáltatókról van szó, akik csak technikai feladatot látnak el a médiatartalmak felhasználóhoz eljuttatásában. Ilyenek minősülnek például az internetes tárhely szolgáltatók, vagy ilyenek a keresőprogramot szolgál-

atók is. Amit ebből a sajtónak jó tudni, az az, hogy ha az internetes sajtóterméket megbüntetik, bírságot szabnak ki rá vagy közlemény megjelenítésére kötelezik, és ezeknek nem tesz eleget, akkor a Hatóság a technikai szolgáltatókat a sajtótermék közvetítésének felfüggesztésére kötelezheti.

Ez elég bonyolultan hangzik. Ez azt jelenti, hogy a Hatóság elsőtétítheti a kedvenc hírportálat, ha úgy akarja?

Ha egy internetes sajtótermék, például a döbrögipress.hu, a Hatóság egy jogsértés miatt megbírságot 1 millió forint, és a döbrögipress.hu nem hajlandó befizetni a bírságot, akkor a Hatóság kötelezi a honlap tárhelyszolgáltatóját (ahol a honlap tartalmát tárolják) vagy a hozzáférés-szolgáltatót, hogy meghatározott ideig tegye elérhetlenné a döbrögipress.hu-t.

10. JOGORVOSLAT A HATÓSÁG DÖNTÉSEI ELLEN

A médiahatóság határozatai ellen lehet fellebbezni a Hatóság legfőbb szervéhez, a Média-

tanácshoz, amely határozatban dönt a fellebbezésről. Azonban sok ügyben maga a Média Tanács hozza az első határozatot. A Média Tanács határozatát a Fővárosi Bíróság előtt lehet meg támadni keresettel.

A sajtónak nagyon fontos azt tudni, hogy önmagában egy elmarasztaló határozat bíróság előtti megtámadása még nem eredményezi a végrehajtás felfüggesztését.

A felfüggesztést külön kell kérni a bíróságtól a keresetben, amely erről dönteni fog. Tehát ha a döbrögipress.hu-t megbüntetik egymillió forint, és a lap keresettel megtámadja a döntést, de nem kéri a határozat végrehajtásának felfüggesztését (vagy a bíróság nem ad a kérelmének helyt), akkor pénzbírság esetén még a bírósági döntés megszületése előtt ki kell fizetnie a bírságot.

A médiatörvényekkel, az NMHH eljárásaival, szólásszabadsággal és közérdekű adatok nyilvánosságával kapcsolatos kérdéseivel és ügyeivel kérjük forduljon bizalommal a TASZ jogsegélyszolgálatához.

Készítették: SIMON ÉVA és SZIGETI TAMÁS,
a Társaság a Szabadságjogokért munkatársai

Szakmai lektor: POLYÁK GÁBOR

Nyelvi lektor: TISZÓCZI TAMÁS

Tördelés: HAY TAMÁS

Címlapkép: ZSOLDOS PÉTER, WWW.KARIKATURISTA.HU

Nyomda: PALATIA NYOMDA, Győr

Készült az Amerikai Egyesült Államok budapesti
nagykövetségének támogatásával.

Kiadta a Társaság a Szabadságjogokért (TASZ)
jogvédő szervezet 2011 szeptemberében.
e-mail: tasz@tasz.hu (1)- 209-00-46
1084, Budapest, Víg u. 28

